

Til

NTE Energi AS

Postboks 2552,

7714 STEINKJER

Høringsuttalelse 202120488:

Vilkårsrevisjon etter vassdragsreguleringslovens § 8 for Mosvik kraftverk.

Det er nå over 40 år siden Mosvik kraftverk ble satt i drift med tilhørende reguleringsmagasin Meltingen.

Det var meget vanskelig å forutsi på oppstartingstidspunktet hvilke konsekvenser og utfordringer reguleringen ville ha på landbrukseiendommene og alle de fritidshus/hytter som finnes rundt Meltingen. Undertegnede deltok som privatoppnevnt sakkyndig i tilknytning til reguleringen og gjorde innspill på en hel rekke forhold, blant annet rekreasjon, utvasking og erosjon av litoralsonen og reguleringens innvirkning på fiskebestanden i Meltingen.

Reguleringen er på 21m høydemeter, noe som er et stort inngrep.

Det er de nordlige delene av Meltingvatnet som har blitt sterkest berørt ettersom det er her de fleste hyttene og landbrukseiendommene befinner seg. I tillegg er dybdeforholdene lavere her enn ved vatnets sørside mellom Storøya og Kilalia.

Friluftaktiviteter.

Friluftaktivitetene til Meltingvatnet er tilknyttet fiske og vannrelaterte aktiviteter.

Det var vanskelig å forutsi hvordan reguleringen ville påvirke strandområdene ettersom en ikke hadde kjennskap til bunnforholdene i vatnet før regulering. Reguleringens innvirkning på vatnets rekreasjonsverdi er redusert ved at det til tider er vanskelig å sette ut båt, områder for bading er erodert bort, samtidig som det har blitt vanskeligere å hente vatn fra Meltingen for mange hytteiere. Dette er i utgangspunktet små detaljer, men i sum medfører dette tapt bruksverdi av fritidseiendommene.

Vatnet som friluftsområdet ble også sterkt redusert ved at fremkommeligheten ble adskillig redusert. Mellom Langneset og Storøya ble Øver Strauman fylt igjen for å bedre adkomsten til øya. Denne ferdselsåra via vannveien gjennom sundet ble dermed ødelagt. I dag må folk bevege seg rundt Storøya for å komme fram til Kilen eller til Kilalia med båt. Dette er en strekning som det tar flere timer å ro samtidig som denne veien ofte kan være utfordrende ved at Meltingvatnet lett kan blåses opp.

Her bør regulanten se på muligheter for å etablere et båttrekksystem i Øver Strauman slik at en kan trekke båt over den anlagte veien på en lettvint måte.

På vinteren har reguleringen store negative konsekvenser for friluftslivet. Når vatnet tappes ned vil store isflak som dannes langs kantene være til stor fare for folk og dyr. På vinteren vil Meltingvatnet være islagt. Ved nedtrappingen vil isen brytes opp og bli hengende i skråninger og på kantsonen rundt vatnet. Når påskesola begynner å gjøre seg gjeldende vil isen begynne å smelte på oversiden. Vatnet fryser på bakken under isflakene noe som gjør at området blir svært farlig å bevege seg i. Er du uheldig å falle slik at du kommer under de hulrommene som dannes mellom isflakene og bakken har man ingen sjanse for å komme opp på egen hånd. Kommer en unge på akebrett og havner under et slikt isflak kan en tenke seg hva resultatet blir. Det samme gjelder hvis hunder forviller seg inn på slike områder.

På vinteren har dette med isfiske vært en spennende fritidsaktivitet for hytteeierne rundt vatnet. Dette har etter reguleringen blitt svært redusert da fisken har endret oppholdsområder samtidig som det har blitt lengere å gå før en finner steder hvor en kan drive denne aktiviteten. I barmarks perioden var det vanlig at folk ferdes langs strandkanten av vatnet. Her ble det brent bål, badet og folk koste seg i strandsonen. I dag har reguleringen vasket ut store deler av litoralsonen og det er svært vanskelig å ferdes her.

Erosjon

Erosjonen rundt vatnet er svært stor. Når vatnet tappes ned på vinterhalvåret vil isflakene skure med seg store mengder med løs masser ut i dypere deler av vatnet. I tillegg vil bølger vaske ut grus og masser etter hvert som fyllingen skjer etter nedtrappingen. Regn og bølgeerosjon tar med seg løsemasse helt ned til fjellet før denne erosjonen opphører. Erosjonen er størst langs nordsiden av vatnet. Bare for eiendommen Liaunet har denne erosjonen tatt med seg mange tusen kubikk med grus og løs masser. Dette er en resurs som nå blir mer og mer borte. Rundt Meltingvatnet er det mange viker hvor løsmasseavsetningene er store. Når disse vaskes ut blir det bratte skråninger ned til fjell noe som vanskeliggjør ferdsel langs vannkanten på sommerhalvåret. Det som tidligere var strandsoner og slakke skråninger med sand og grus har nå blitt vasket bort, og det som er igjen nå er store steiner, blitt bratte stup og glatte berg.

At områdene rundt og i vatnet skulle få en slik konsekvens var det ingen som kunne forutsi da skjønnnet ble avholdt. Det ble meddelt at uforutsette skadevirkninger og ulemper som reguleringen medførte skulle man komme tilbake til etter det hadde gått noen år og en hadde fått erfaring og konstatering av de konsekvenser som reguleringen hadde forårsaket.

Mange av hyttene langs vannkanten får store erosjonsutfordringer når vannstanden i Meltingvatnet holdes i henhold til den konsesjonen som er gitt med en regulering av Meltingvatnet mellom LRV høydekvote 195 moh til høyeste vannivå HRV på kote 216 moh.

Den høyeste reguleringskoten (HRV) er for høy i forhold til den skade vannmassene påfører omkringliggende arealer og medfører stor fare for utvasking og erodering av hyttetomtene.

Det er derfor ønskelig at denne reguleringsshøyden reduseres 1 meter ned til kote 215.0 moh, eller minimum ned til 0,5 m under HRV (215,50 moh) slik vannstanden var da Mosvik kraftstasjon ble satt i drift i slutten av februar 1984.

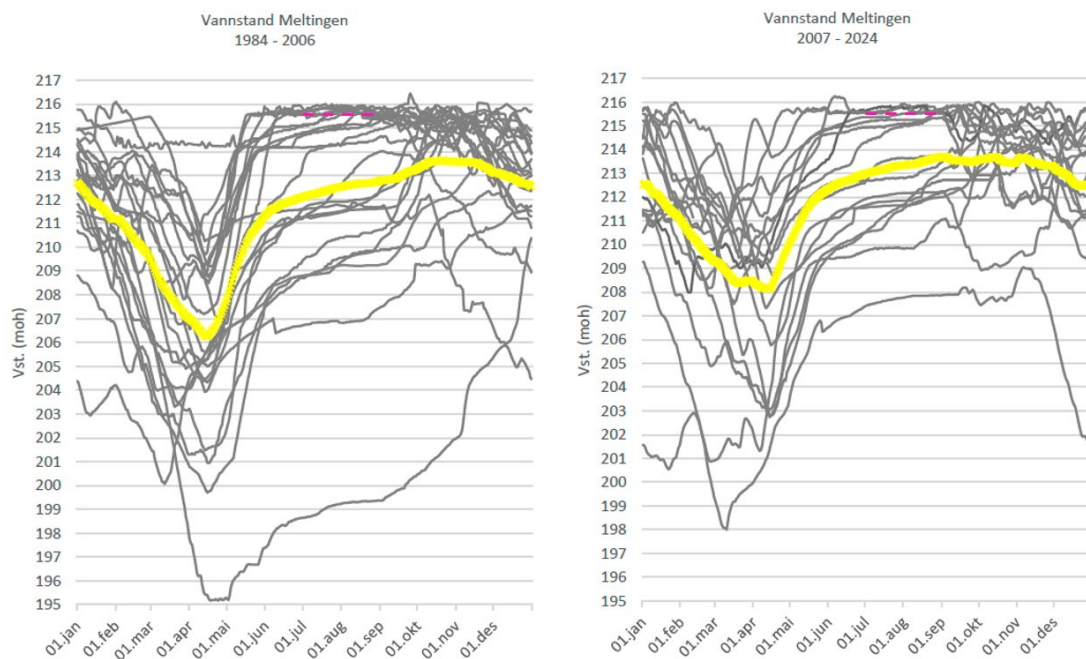
Det er også et ønskemål at nedtrappingen og strømproduksjon starter opp ved den angitte dato. Dette for å hindre at høststormer og store nedbørsmengder vasker ut strandsonen og skaper stor erosjonsproblemer på de mange hyttene tomtene langs vatnet.

Hvis dette tiltaket ikke er hensiktsmessig må det pålegges regulanten at det blir etablert flomkvern for hytteeiendommene samt landbruksveien i Lidalen. Denne veien har ved flere anledninger delvis blitt oversvømt når fyllingsgraden i Meltingvatnet har vært på topp.

Den her beskrivelsen er gjeldende også for denne høsten. Vannmagasinet er fylt opp maksimalt samtidig som Meltingvatnet fortsatt er isfritt. De kraftige vindene og nedbørsmengdene som har kommet det siste halvåret er svært utfordrende. Skader kan her avbøtes med at magasinet utnyttes i henhold til dato for strømproduksjon og ved at høyeste reguleringshøyde senkes med minimum 1 meter.

Men at vannmagasinet holdes for lavt er også et stort problem. I henhold til manøvrereglementet skal alt tilløp til kraftverket magasineres fra vårflorens begynnelse, dog senest 15. april og til 31. august. Etter vårfloren, mellom 15. april og 1. september, kan kraftverket startes opp når vannstanden er over 215,50 moh (HRV – 0,5 m) og produsere på tilsiget fram til 1. september. Dette for at vannet skal komme opp til normalt vannivå innen fellesferien begynner.

Som figur 6 i *Revisjonsdokument_Mossa.pdf* viser, så er det sjeldent at vannstanden kommer opp til normal vannstand til fellesferien starter. Vannstanden ligger da i snitt 2-3 m under HRV.

Det er ønskelig at ved snøfattige år og ved varme og tørre vårer (noe som har vært tilfelle de siste årene), er at tapping avsluttes ved f.eks. 1. april slik at vannstand har mulighet til å stige til 215.5m til start av fellesferie.

Reguleringens innvirkning på fiskebestandene i Meltingvatnet.

Det er i utgangspunktet 4 fiskearter knyttet til vatnet. Dette er ål, 3 pigget stingsild, ørret og røye.

Det ble tidligere sluppet regnbueørret i Grønsjøen som vandret ut og ble til tider fisket på i Meltingvatnet. Regnbueørreten har nå vandret ut og finnes ikke i vassdraget lenger.

Ål

Det fantes en god del ål i Meltingvatnet før reguleringen. Det ble fisket med åleteiner i de grunne vikene hvor det fantes mudderbunn og vannvegetasjon. Ålen ble solgt til danske oppkjøpere. Etter reguleringen ble ålebestanden dårligere for hvert år som gikk samtidig som ålen fikk vernestatus og det ble forbudt å fiske etter arten. De senere årene er det ikke registrert ål i Meltingvatnet.

3 pigget stingsild

I og med at litoralsonen i Meltingen har blitt vasket ut samtidig som områdene med vannvegetasjon er borte har stingsilda store problemer med å overleve. At stingsild bestanden er lav er på mange måter gunstig i forhold til bestanden av ørret og røye. Disse fiskeartene beiter på stingsild og får gjennom dette med seg parasitter. Stingsilda er mellomvert til måkemarken. Bla. denne bendelormen gjør at fisk med denne parasitten ikke er noe attraktiv resurs som menneskemat.

Røye

Røyebestanden i Meltingvatnet har variert opp gjennom tidene. Fisken er av en genetisk liten stamme slik at fisken er småfallen. Det er sjelden at en kan få fisk over 300 gram.

Røyebestanden gyter på de grunne grusbankene som finnes/fantes i Meltingvatnet. Disse områdene ligger i vannets nordside. Etter reguleringen blir disse gyteområdene tørrlagte samtidig som isskuringen ved vintertappingen blottlegger gytt rogn. Predasjonen på denne rognen blir dermed stor.

Røya i vatnet har ofte parasitter i innvollene og i fiskekjøttet. Ettersom næringsforholdene i vatnet har blitt sterkt redusert ved reguleringen, i et Oligotroph vatn som Meltingvatnet, så vil en aldri kunne påregne at røya vil kunne opptre som en attraktiv sportsfisk i vatnet.

Ørret

Ørretbestanden har vært en attraktiv ressurs for grunneiere og hytteeier rundt vatnet. I tidligere tider kunne en få nokså store fisker på flere kg på oter og garn. Dette skyltes trolig at vatnet ble regulert ved at dammen ved Damman ble benyttet i forbindelse med tømmerfløting i Mossa. Når denne dammen ble utnyttet ble vatnet regulert ca et par meter. Når vatnet ble tappet ned ble det begroing langs litoralsonen i vatnet. Når tømmerfløtingen var over, ble damplankene på nytt satt i dammen. De begrodde områdene ble oversvømte noe som skapte gode næringsforhold til næringsdyrene i vatnet og fisken fikk rik tilgang på mat. Vi kunne konstatere at fisken hadde en stor kondisjon (K faktor på 1,3) og at fiskene vi fikk gikk senere til gyting. Det er dette vi kaller for demningseffekten.

Ved den regulering som har skjedd i Meltingen så gir ikke denne noen demningseffekt på ørreten. Tvert imot så er en regulering på 21 høydemeter svært negativ. De små bekkene som tidligere ble benyttet til gyting ligger i dag på tørt land og benyttes ikke. Slik undertegnede ser det er det 2 attraktive gytebekker som fungerer relativt bra i dag. Disse er Ytterelva og Lidalsbekken. Ytterelva kommer fra Grønnsjøen. Den andre bekken er i Lidalen som kommer fra Liatjønna.

Gytebekken ved Ytterelva

Denne gytebekken har mangel av gytegrus. Bunnsubstratet er mangelfullt ettersom det er mye stor stein som ligger på bunnen. Skal en bedre gyteforholdene her vil det være verdifullt om en kunne tilføre gytegrus.

Gytebekken fra Liatjønna

Denne bekken har gravd seg ned i myra etter reguleringen. Før reguleringen av Meltingvatnet var hele bukta som bekken renner gjennom full av kvite nøkkeroser. Noen planter med gul nøkkerose fantes også. Ellers var det tjønnaks og piggstarr som sammen med flaskestarr som fylte hele bukta. Etter reguleringen er plantene borte og bekken har tatt seg løp i bunnsedimentet innover Lidalen. Bekken fra Liatjønna graver seg stadig dypere og dypere. På det meste har bekken gravd seg ned over 3 meter. Innover dalen har bekken funnet løp delvis under torva og er framme i dagen av og til.

Dette er en årviss bekk som har vatn hele sommeren. Undertegnede har aldri opplevd at denne bekken noen gang har vært tørrlagt.

For å bedre gytingen av ørreten i Meltingvatnet bør det settes i gang restaurering av bekken. Undertegnede vil anbefale at det ved hjelp med gravemaskin kan få fjernet torva i bekken for deretter å tilføre gytegrus. Tiltaket er enkelt å gjennomføre da det er enkel adkomst via en landbruksvei. Grunneier er positiv til tiltaket så dette er ingen hindring.

Ørreten i Meltingvatnet

De senere årene har parasittmengden i fisken blitt betydelig redusert. Dette kan nok skyldes at stingsildpopulasjonen er sterkt redusert. Fiskekjøttet på de fleste fiskene er lyserødt til rødt. Dette tyder på at det finnes krepsdyr i vatnet og at pH verdien i Meltingen er ok.

For å få et bilde av næringsforholdene til ørreten er det viktig å analysere mageinnholdet til fisken. Det er ikke noen andre enn fisken selv som kan dokumentere tilgjengelig mat.

Å foreta næringsdyrundersøkelser med grabb, roteprøver og plankton prøver er nødvendig ressursbruk.

I og med at næringstilgangen til vatnet er sterkt redusert etter reguleringen, kan en ikke forvente at ørretbestanden kan bli særlig stor. Selv om næringstilgangen fra litoralsonen blir stadig dårligere ettersom tiden går og utvaskingen fortsetter. Det en bør merke seg er at det finnes 4 gårdsbruk som har fulldyrka arealer ned til vatnet og som blir gjødslet både med kunstgjødsel og naturgjødsel. Dette er et positivt bidrag til næringstilgangen til Meltingvatnet.

For å få et bilde av hvordan fiskebestanden er i Meltingen er det greit å bruke Jensens prøvegarnserie. Å bruke nordiske oversiktsgarn har ingen mening.

I tillegg til dette bør antallet fisk som danner konklusjonen på tilstanden være så stor som mulig.

16 fisk er ikke et stort nok materiale.

Mossa

Undertegnede er sterkt kritisk til at det skal tas mere vatn fra Meltingen for å øke minstevannføringen til elva. Skal det tilføres mere vatn bør dette vatnet tas fra nærliggende vannkilder som Langen og Kattmågen.

Å gjennomføre lokkeflommer til elva kan være en dårlig ide.

Fisken vil kunne gå på elva ved en lokkeflom. Når vatnet er sluppet vil fisken bli stående i de opparbeide kulpene. Når så elva får normalvannføring blir fisken værende her. Er det høy lufttemperatur vil også vatntemperaturen stige og sykdommer kan bryte ut som for eksempel furunkulose.

I tillegg vil predasjon fra skarv, laksand, siland og hegge ta store deler av smolten og yngelen. Mossa har også en god del oter som forsyner seg.

Skal en selge fiskekort kan det være en ide å frede elvestrekninger hvor en har opparbeidet kunstige kulper da fisken ofte blir stående her ved lokkeflommer.

Å øke vannføring i Mossa mer enn i dag (100 l/s), vil føre til enda lavere vannstand i Meltingen. Det er negativt for grunneiere og hytteeiere langs vatnet. Økt vannføring fører også til tap av kraft iom vannet da ikke kjøres gjennom turbinene og ved lav vannstand i Meltingen må vannet pumpes over i Åfjorden (energikrevende å pumpe vann).

Oppsummering

- Høyeste reguleringskoten (HRV) i Meltingvatnet må senkes 1 m.
- Oppstart av strømproduksjon bør starte til fastsatt tid slik at en slipper unødige problemer med erosjon når høststormene setter inn og vet store nedbørsmengder på høsten.
- Fyllingsgraden i Meltingen bør være så nær opprinnelig fylling (215.5 moh) senest 1. juli (start fellesferie). For å forsikre at tilsig fra snøsmelting går til å heve vannstand til normal vannstand, er det ønskelig at tapping opphører 1. april i stedet for 15. april.
- Det settes i gang en undersøkelse som dokumenterer uønsket erosjon med forslag om avbøtende tiltak.
- Det settes i gang restaurering av ørretbekken fra Liatjønna.
- Det er ikke ønskelig at minstevannføringen fra Meltingvatnet til Mossa økes ut over dagens krav. Økt vannføring til Mossa vil bare føre til lavere vannstand i Meltingen og tap av kraftproduksjon.

Melhus 23. januar 2025

Toralf Sundin Hamstad

Hytteier

Arnold Hamstad

Utmarksspesialisten

Kontaktinformasjon:

Toralf Sundin Hamstad
Lenamælen 7,
7224 Melhus
Tlf: 93441117
E-post: flarot@online.no

Arnold Hamstad
Leinstrandveien 562,
7083 Leinstrand
Tlf: 41653371
E-post: arnold.hamstad@gmail.com